

„BISER“ izlazi dva puta
mjesečno. -----

Pretplata na „Biser“
iznosi za društva K 10 —;
za učenike i muallime
K 4 —; a za ostale K 8 —
na godinu.

BISER

LIST ZA ŠIRENJE ISLAMSKE PROSVJETE.

Innemel-muminune ichvetun!

El-Islamu jalu vela jula alejhi!

Pojedini brojevi 30 helera. Rukopisi se ne vraćaju.
: Neplaćena se pisma ne primaju, -

PLATIVO I UTUŽIVO U
Mostaru.

Sve što se tiče administracije i uredništva lista
treba slati na adresu: „BISER“, Mostar (Hercegovina)

15. Safer-ul-haira 1332.

M O S T A R

15. januara 1914

Ahmed Naim:

Temelji islamskog morala.

S turskog prevodi: **Musa Ćazim Ćatić.**

(Nastavak)

XI

Vidi se dakle, da je islamski šerijat moralne dužnosti crpio iz objave, ali da pri tome nije ni koliko trunak narušio racionalnost ovih principa, niti je povrijedio čast i privilegij, što ga je ljudski razum dostojan. Kao što je ovaka teoretična strana ovog pitanja, tako je islamska vjera pokazala besprimjerni uspjeh i u praksi i primjeni, t. j. u širenju intelektualne dužnosti megju različite slojeve naroda.

Kao što smo gore napomenuli, mnogo je primjera velikih ljudi i žena u Islamu, kao što su: Sahibi Rumija, šafija, Suhriverdija, Sirri Saktija, Ebu Sulejman Daranija, poznati Kerhija, Rabiai Advija i t. d., ali ovakovi ljudi ne sačinjavaju većinu muslimana. Suvišno je razjašnjavati, koliko je čvrste borbe, te velike misaone i duševne odgoje potrebno, da se dospije do onog moralnog stepena, do kojeg su gornje osobe dospjele.

Većina svijeta zadovoljava se samo zamišljanjem ove savršene svrhe. Niže pak slojeve svijeta u njegovu djelovanju potiče svakako najviše pomisao na nagradu i kaznu sudnjeg dana, ili otvoreno da rečemo, pomisao na osobnu korist. Treba samo napomenuti tu važnu okolnost, da i ona prosta svjetina koja se nije dotle uzvisila, da bi svojim idealom mogla smatrati jedno apstraktno savršenstvo, u svom radu i djelovanju cijeni važnost i potrebu potpune iskrenosti. Veseljenje nagradi i strah pred kaznom kod primitivne mase nije ništa drugo, nego tajno poticalo, koje ona zbog manjkavosti odgoja miješa s idejom prave moralne dužnosti.

Pošto se vjerske zapovijedi protežu na cjelinu, a ne na pojedince ili drukčije: pošto je dužnost općenita, to kod svakog ima naklonost prema iskrenosti, nu ta se iskrenost u praksi kod svakog ne opaža.

Veliki šerijat je uzeo u obzir činjenicu, da prema većini ljudstva za odgoj i poboljšanje morala nije dovo-

ljan lijek — sugeriranje apstraktnih istina, te je veliku pažnju posvećivao konkretnim poticajima i razgovjetnom opisanju sviju blagodati i muka na onom svijetu.

I zaista, da ljudske duše dospiju do moralnog savršenstva, potpuno je opravdano stvarno poticanje i zastrašivanje, jer u prvom redu je nemoguće, da bi čovjek od sebe odbacio misao na osobnu korist. S druge opet strane ta misao olakšava duševni i umni odgoj u mlado ljudsko doba i pomaže, da se čovječija volja laglje okrene prema plemenitosti i boljoj svrsi.

Dok znanosti i prosvjeta napreduju, dok se intelekt i oštroomno t usavršuju, dotle i svrha uzvišenija postaje. Krajnja pak svrha jest: postignuti Božije zadovoljstvo, koje u sebi sadržaje sve blagodati i slasti ovog i onog svijeta. I eto tada prava ideja dužnosti ostvaruje se kao potpuna i savršena. Inače ideja dužnosti, što nam ju filozofija naučava, ostaje samo u svojstvu teorije i stvarno, se u srcima ne može ustaliti niti postati što drugo, osim prosta želja, koja odregjuje fantastičnu svrhu moralista.

S toga je predmet šerijatske objave, da uputi svijet na stazu sreće i spasa, dvovrstan: jedan se sastoji od samog blaženstva, dakle od zadovoljstva Božijeg, a drugi od nagrada i kazni. Nema čovjeka, koji ne bi bio zaslužan ovog drugog predmeta. Da se pak postigne prvi predmet objave, zavisi o velikom savršenstvu čudorednom.

Hadisi šerif glasi:

— Eddun'ja haramun ala ehlil-ahireti, vel-ahiretu haramun ala ehliddun'ja, ve huma haramani ala ehlillahi! (Ovaj je svijet zabranjen ljudima od onog svijeta, a onaj je svijet opet zabranjen ljudima od ovog svijeta. Oba su pak svijeta zabranjena ljudima, koji Boga ljube).

Ovaj hadis muslimane glede čudoredne svrhe u tri kategorije dijeli: Vrlo je mnogo ajeta i hadisa, koji dokazuju, da moralne vrijednosti nemaju ljudi prve kategorije, koji se „ljubiteljima ovog svijeta“ nazivaju. Ljudi, koji kod šerijata imaju moralnu vrijednost, jesu oni, koji se brinu o onom svijetu i velikom Stvoritelju. Ljudi od onog svijeta spadaju u drugu kategoriju i zaslužuju ili nagradu ili kaznu. Savršeni su pak oni, koji ljube Boga i koji su dostojni blaženstva i Božijeg zadovoljstva, a izmegju njih je i izmegju ljudi od onog svijeta velika razlika prema ovom hadisu:

— Hasenatul-ebrari sejjiatul-mukarribin, (Dobra djela dobrih ljudi grijesi su onih, koji su Bogu blizu).

Sretnici, koji sačinjavaju uzvišenu skupinu „Božijih ljubitelja“, jesu veliki ljudi, koji svo svoje nastojanje posvećuju neizmjernom moralnom usavršavanju i koji su u beskrajnom razmišljanju, kako će se u vjeri i znanju, u dobroti i ljepoti unaprediti.

U Kur'anu je o ovim velikim ljudima objavljen ovaj ajet:

— Ela, inne evlijaellahi la haufun alejhim ve la hum jahzenun. (Znajte, da zaista za Božije ugodnike nema straha i da oni ne poznaju nikakove tuge).

Princip kretanja i rada ovih ljudi temelji se na riječima :

— Men isteva jevmahu fe huve magbun. (Kod koga su dva časa jednaka, taj je prevaren).

Da se kutarišu iz skupine „prevarenih“, oni se uvijek bacaju u razmišljanje i ispituju svoju unutrašnjost i djela, te se trude, da svaki čas u životu budu savršeni i napredniji od prvog časa. Kod njih je tolika težnja za usavršavanjem, da se ne zadovoljavaju ni s jednim stepenom savršenstva, koje poznaju, a kojih bezbroj imade.

Eto s toga je sudnji dan u Kur'ani mubinu nazvan „Jevmi tegabunom“ (danom megjusobnog varanja), jer tada ne će biti nikoga — pa ma bio bezvjerac ili vjernik, pokvaren ili pobožan — koji ne će opaziti, da se je prevario. Svako će vidjeti, da postoji viši stupanj od onog, do kojeg je on dopro, te će na taj način shvatiti, da se je prije varao.

Samo treba i o ovom razmisliti: Moralni princip o nagradi i kazni na onom svijetu, koji potiče na dobra djela, mnogo je uzvišeniji od principa koristi, što ga nekoje filozofske teorije promiču, i ako se nije uzvisio do čudorednog načela Božijih ljubitelja.

On skoro nema nikakova odnošaja s tim teorijama. To nije ništa drugo, nego princip dužnosti, koji bi se i racionalistima mogao dopadati.

Pošto je prešna korist poticalo na rad kod onih, koji princip koristi prihvaćaju, to je za njih svaka prešna korist i udobnost svrha uz us'ov, da ne bude skopčana uz veliki trud i muku. Oni pak muslimani, koji ljube korist transcendentnog svijeta, a za koje smo rekli, da im duševnog odgoja manjka, držeći na umu tu korist, razmišljaju o tom, kako će se pokoravati zapovjedima velikog Allaha, koji je sav svemir u divnom redu stvorio i koji je postavio zakone, najprikladnije ljudskoj naravi, što čovječanstvu zajamčuju sreću i blagostanje na oba svijeta. Posljedica je pak toga opet samo dobro njihovo, koje rezultiraju dobra djela. Taki njihov rad je u potpunom skladu s poznatim općim pravilom, kojim racionalisti žele ljude obvezati.

XII-

Ovom prilikom smatramo svojom dužnošću, da ispravimo nekoje neispravnosti i pogreške, o kojima se često susrećemo u nekim djelima, koja raspravljaju o Istoku i njegovim odnošajima.

Jedan dio Evropljana, gledajući kako se nekoji ljudi s obožavanjem klanjaju čovjeku, misle, da se i mi Orjentalci našem pejgamberu (s a. v. s.) klanjamo. Nema krivljeg i neispravnijeg mišljenja od ovog. Muslimani dužnost obožavanja vrše samo prama velikom Stvoritelju i u tom nikoga njemu ne pridružuju, jer to je kod njih pravi politeizam i idolopoklonstvo.

Istina, mi muslimani smatramo svojom vjerskom dužnošću potpuno pokoravanje našem velikom pejgamberu. Naša ljubav i poštovanje prama njegovoj uzvišenij osobi ne može se sravniti s ljubavi nikakva stvorenja prama drugom stvorenju. Ali kraj sve te ljubavi i poštovanja nikad ni jednom muslimanu na pamet ne dolazi, da bi nadčovječnim bićem smatrao pejgambera, koji je posrednik iznegju nas i Boga. Na nekoliko mjesta u Kur'anu stoji:

— Kul innema ene bešerun misluk'jum juha ilejje. (Reci im, o moj poslaniče, ja sam kao i vi samo čovjek; meni se Božije istine objavljuju).

Suviše, jedno je od pejgamberovih imena „Abdulah“ t. j. Božiji rob. Drugi dio islamske „šehadet-kjelime“ glasi :

— Ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu. (I svjedočim t. j. srcem vjerujem, a jezikom očitujem, da je Muhamed Božiji rob i poslanik).

Kako se vidi, „robovstvo“ se Muhamedovo (a. s.) prije spominje, nego „poslanstvo“.

Veliki je naš pejgamber jednog arapskog seljaka, koji je u prisutnosti njegovoj pod uplivom, što ga je na nj proizvela poslanikova pojava, počeo u cijelom tijelu drhtati, umirio ovim riječima:

— Hevvin alejkje fe innema ene ibnu imreetin, kjanet tek'julul-kadide. (Saberite se, jer ja sam sin jedne žene, koja se hranila suhom korom).

Megjutim, ova uzvišena poniznost našeg pejgambere ne može nikojem muslimanu s uma odstraniti uvjerenje, da se njemu mora pokoravati i da su od Božije strane došle sve zapovijedi i zabrane, što ih je on objavio. Jer pejgamber je narodni rakovogja i upućivač na pravu stazu. Čovjek, koji vjeruje, da je pokoravanje Božijim nalogima ponj samo dobro i sreća, bez sumnje će vjerovati, da je isto tako po nj sreća pokornost prama objavitelju tih naloga.

Da shvatimo, kako je potrebno uvijek ovim pogledom razmatrali ona ajeta i hadise, koji objavljuju dužnost pokornosti prama pejgamberu, dovoljno je pomno pročitati slijedeća ajeta kur'anska:

— Ve ma atakjurnuresulu fe huzuhu, ve nehakjum anhu, fentehu! (Sve, što vam Božiji poslanik donosi, to primite, a uzdržite se od svega onog, što vam on zabranjuje). Sura El-Hašr 7.

— Kul in kjuntum tuhibbunellahe fettebiuni juhibbikjumullahu ve jagfir lekjum zunubekjum; vellahu gafurun rahim. (Reci im: ako Boga ljubite, slijedite mene, pa da vas Bog uzljubi i grijehe vam oprost. Bog prašta, on je

milostiv. Reci im: Pokoravajte se Bogu i njegovu posla niku; ali ako vi ne uslušate, bez sumnje znajte, da Bog ne ljubi nevjernike). Sura Ali Imran 29.

— Kul etiullahe ve etiurresule fe in tevellev fe in nema alejhi ma hummile, ve alejkjum ma hummiltum ve in tutiuhu tehtedu ve ma alerresuli illel-belagul-mubin. (Reci im: Pokoravajte se Bogu i pokoravajte se njegovu poslaniku. Ako se odvratite, poslanik je odgovoran samo za ono, čime je obvezan — dakle za objavljivanje Božijih istina; a vi ste odgovorni za ono, čime ste obvezani — dakle za pokornost). Sura Nur 53.

*

— Ja ejjuhellezine amenu etiullahe ve etiurresule ve ulil-emri minkjum; fe in tenaza'tum fi šej'in, ferudduhu illellahi verresuli in kjuntum tuminune billahi vel-jevamil-ahiri, (O vi, koji vjerujete! Pokoravajte se Bogu, pokoravajte se njegovu poslaniku i izmegju vas onima, koji vlast vrše. Ako megju vama nastane kakav spor u kojoj stvari, to vi onda prepustite sudu Boga i njegova poslanika, ako vjerujete u Boga i sudnji dan). Sura Nisa 62.

Ako se glede ovog pitanja obratimo na riječi našeg pejgambera, naći ćemo ove hadise:

— Innema ene bešerun misluk'jum, iza emertukjum bišej'in min dinikjum fe huzu bihi, ve iza emertukjum bišej'in min re'ji fe innema ene bešerun. (Ja sam samo jedan čovjek. Kad vam nešto glede vaše vjere zapovjedim, to prihvatite i po tom postupajte; ali ako vam nešto po svom mišljenju naložim, znajte, da sam ja čovjek).

*

— Innema ene bešerun mislukjum ve innezzanne juh-ti ve jusibu ve lakjin ma kultu kalellahu fe len ekjzibe alellahi. (Ja sam kao i vi samo čovjek. Mišljenje pak može biti i krivo i pravo. Ali jesam li vam samo kazao, da je Bog to i to rekao, nemoguće je, da bih ja Bogu laž pripisivao).

(Nastaviće se)

Šemsudin Sarajlić:

Čobanče.

(Nastavak.¹)

VIII.

Sijelo u Medićima nije bilo najviše, ali je za Salku bilo potpuno, nije moglo biti potpunije, jer je tu bila Kada. A ona je ispunjavala za nj svu kuću, svo njegovo srce. Kud god pogleda, samo nju vidi; ko god šta rekne, on njezin glas čuje.

Nije se više bojao za njezino voljenje. Kazala mu se na riječi šutke, odvažno. Istina, ona je mogla onako dati jabuka i kome drugome, pa da joj se ipak ne može

reći, da ga vruće voli. Ali nije mogla dati one strepnje, onih pogleda, one svesrdnosti.

Ovo je za Salku bio tetik, kojega dok bi se dotaknuo, kao da bi daleko u nekom začaranom kraju odjeknula velebna tajna glasba, što je samo njegovo srce razumije, njega opaja i napunja slašću od Kadinih plamenih pogleda. S toga se osjećao snažnijim, nego li ikada, oči mu bile blještave, pogledi brzi, lice zažareno, a grudi pune neiskazanog milja. Jedva se suzdržavao, da svakome ne kaže za svoju blaženu sreću.

Videći na sijelu Kadu u gizdavom odijelu, lijepu iznad sviju djevojaka i odabiranu od svakoga, stiskao se u se, a srce samo što mu drhturi i mišice brecaju. Slobodno ju je mogao promatrati, jer niko ne gledaše na nj, pošto se svako za se brinuo, kako će se što bolje proveseliti. I Kada ga je rijetko ispod oka pogledala, suzdržljivo, kao da ga i ne zna i kao da slučajno pogleda prema onoj strani, gdje on izmegju drugih sjedi.

U po sijela tražile su »natpijevanje«, pošto je dotle bilo dosta šale i veselja. Pa su ga i započele na način, da iz daljeg stupaju dva para djevojaka naizmjenice jedne prema drugima, pjevajući naročitu pjesmu za to:

»Od mog dvora do dragoga

Nigdje plota ni potoka . . .«

Kad je jedan par otpjevao ova dva stiha, odšetao po slogovima pjesme odmjerenim korakom do drugog para i vrativši se na svoje mjesto, drugi bi se par krenuo sa svog mjesta prema prvome, pjevajući slijedeća dva stiha:

»Samo jedno suho drvce; Tu

mi sjedi Salko srce . . .«

U prvom paru bila je Kada. Momci su se posuredali kraj puta, da djevojke prolaze ispred njih. Sve je bilo na nogama.

Salko je stajao na kraju, blizu drugog para, sučelice Kadi. Sa velikim zanimanjem pratio je natpijevanje. Pjesma mu je dobro poznata, pa je računao, šta bi pjevala Kada kad počinje pjesmu, a šta opet, da je u drugom paru.

S toga je prije početka trnuo, ko će prvi pjevati i moleće poglede upiro u Kadu. A Kada je, osmjehnuvši se u jagluk, smjelo prva koračila.

Kad se povratila na svoje mjesto i stala da sačeka, dok drugi par svoje svrši, Salku je obuzela strepnja. Jedva je čekao, da dogje do novog Kadinog pjevanja, samo da vidi i čuje, kako će to otpjevati. Ali Kada kao da se nije ufala toga ni malo. Dok je drugi par svršio, odvažno je koračila, i, gledajući milo u Salku, čuvstveno ciknula tankim glasom:

»Salko srce, raspni puce,

Raspni puce, puče srce . . .«

Salko više ne mogao uzdržati. Sunuo je iz kuće za čas pod vedro nebo, da zvijezdama povjeri veliki osjećaj svoje radosti: »Oh, ona me voli! . . .« — — —

Ni sam ne zna, koliko je dugo stajao, zagledavši se u bezbrojne ljupke zvijezde. Trgnuo se istom, kad je čuo nečije koračaje kraj sebe.

— Ko je to ? — pitao je krupan glas.

Salko se javi.

— Ah, čobanče! Pa što stojiš tudi sam?

— Ništa, vala.

— Hajdemo u kuću.

I tako se Salko povratu u umireno sijelo, gdje bi mu sad odveć bilo tijesno, da se ne nagje u novom činu, kad se momci natječu kod djevojaka za cvijet.

Dobiti od djevojke struk cvijeća, bijaše znak odbranosti. Što ljepša djevojka, to je kod nje više natjecatelja, a koji bi dobio cvijet, taj je odnosio pobjedu, da ga djevojka najvoli.

Kod Kade se natjecalo pet momaka, sve po izbor. Ona se zaklanjala bošćom, osim očiju, i posve malo im odgovarala na veliko ašikovanje, što je sipalo kao iz rukavice, da jedan drugom ne daju odušiti. Koliko god je uzdisanje s vatrenim riječima preotimalo maha, ipak se svaki suzdržavao, da se ne oda, kako gine za Kadom. Ali su lica ipak kazivala, koliko bi svaki volio, da od nje dobije cvijet.

Salko se slučajno našao do tih momaka i slušao, kakav se razgovor plete izmegju njih i Kade. Zar iza dugog natjecanja, jedan se odvažio da rekne :

— Vala, Kado, ne bi trebalo da ti mučiš ovolike momke. Odaberi koga hoćeš, samo neka se zna, s kim si.

— Ja nijesam još za udaje, — odgovarala Kada, pogledavši kradom na Salku — pa ne mogu ni jednog od vas tako odabrati . . . Svi ste mladi, svi ste meni dragi.

— Makar, ali trebaš pokazati najdražega.

— To mi je još rano kazivati, — branila se ona — jer, velim, nijesam za udaje. Pa bi mi se dragi, koga bih odabrala, mogao nekad iznevjeriti.

Rekavši ovo, ošinula je Salku oštrim pogledom, a on se sav zbunio. Razumio je, da cilja na njega. Ali kako samo može reći, da bi se on njoj nekad iznevjerio kako? Ima li koja ljepša, ima li bolja u svoj okolicu? Kako može o tome misliti?

Sreća njegova, da se niko nije osvrtao na nj, već su momci dalje zaokupljali Kadu, a ona se branila:

— Imam samo dva struka cvijeća (jedan je bio na solufu, a drugi na grudima, na srcu), pa vas ne mogu sviju podmiriti.

Oni su je sveudilj zaokupljali, a ona je onda trgla kitu cvijeća od solufa, napravila od nje pet dijelova i rekla im:

— Evo, ako hoćete od jedan put svaki ponešto.

Momci joj počеше prigovarali, a ona stišće cvijeće u šaci i ispušća ga preda se, rekavši:

— Kad ne ćete, ja ne mogu drugačije.

— Pa imaš eto kitu cvijeća na srcu, rekoše joj.

A ona se osmjehnu:

— Ovo neka stoji za onoga pravoga, dok se javi.

— Ko je to? — pitali su momci,

— Ako se kad javi, vidjećete.

Kada se uzbugjivala i zaplaminjala s ovih svojih riječi. Zadugo je gledala preda se. Kao da je premišljala je li se prenašla ?

Momci počеше ozlojegjeno odstupati. Odavno se megjutim dovikivalo, da bi trebalo sijelo raskinuti, pa im to dobro dogje, da odmah obodu na vrata. I drugi su izlazili za njima, jer je domaćin vikao :

— Dosta je, dosta. Hajte, da se još malo zaspri do sabaha.

I djevojke su ustale na noge, spremajući se, da odu u sobe. Samo je Salko sjedio, svejednako zamišljen na svome mjestu, kao da nije ništa zamjećivao oko sebe.

— Čobanče, što se ne dižeš ? — rekao mu neko:

A on se zastidio. Kao da ga je ovaj uhvatio u sred njegovih tajnih misli i prozreo mu ih. Zastidio se, jer baš u taj tren smišljaše: kako bi izgledalo, da se on sada pred svijetom javi Kadi, da mu se ona odazove, a on da zatraži cvijeće, ono cvijeće sa srca, i ona da mu ga dadne!...

Žurno je skočio i pogledao u Kadu. Ona kao da je odavno, stojeći na samu, čekala taj njegov pogled, misleći i sama nešto tajno, možda subлізу Salki. — Nu kao da su tuđi kola minula plast, — jer se je sijelo razilazilo — oni se samo pogledaše s osmjehom, stavši vrlo blizu jedno drugome.

Druge djevojke su prikupljale svoje stvari i pjevale ispratnu, a momčad puškarala ispred kuće. Dotle Salko šapnu Kadi:

— Hoćeš li mi dati taj cvijet?

— Što će ti sad?

— Od srca je . . .

Kada je brzo trgnula cvijet, pa mu ga dala. Njezina drugarica s vode pade pred njih u taj mah kao iz rukavice, pogleda ih značajno i osmjehnu se. Pa će dobaciti Salki prigušeno, polazeći s Kadom:

— Dobro je, sada znam, šta si mi dužan za jabuke

Preko zime stado nije išlo na pašu.

Salko se više nije mogao vidjevati s Kadom. A kako mu odlučiše kod kuće, da on više ne će ni ići s ovcama, već će za to najmiti kakvo momče na proljeće, to se on nije više ni nadao kakvim sastancima s Kadom na vodi, već je tražio druge načine za razgovor. Obratio se Kadinoj prijateljici s vode, da im ona bude na ruci.

Ova je prenosila poruke od jednog do drugoga. Isprva nježne i mile, a poslije mučne i zabrinute, pošto su Kadu njezini roditelji htjeli udati u jednu prikladnu kuću, odakle je prošena.

— Rekla je da ne će — pričala jedan put drugarica Salki.— Kazala im je, da voli poći i za čobanina, nego za njega.

Drugi put mu pričala:

— Zlo će biti, ako ti ne misliš s njom štogod ući niti. Hoće da je dadnu na silu . . .

Salki je bilo mučno pri srcu. Nije znao, šta će biti s njim, ako bi izgubio najdraže na svijetu.

Presijecao je jelo, presijecao san; uvijek bio kao izvan sebe. — Biće da je to opazila njegova majka, dok ga je zapitala jedne večeri na samu:

— Salko, šta je tebi? . . . Promijenio si se . . . Imaš li kakvu tegobu na srcu ?

Salko je šutio.

— Kaži mi.

. . . Salko je slegnuo ramenima i pogledao joj stidljivo u oči.

— Voliš li ti kakvu djevojku?

On zakloni rukom lice?

Kad ne moglo biti drugačije, Salko joj sve kazao.

— Dobro je to, — osmjehnula mu se majka i oso kolila ga. — Meni Kada nije mrska. Dovedi je neću samo da si taki. Sjutra k večeri je sijelo Pod gajem kod njezine sestre; ona će tamo svakako biti. Uzmi so bom dva-tri dobra druga, a eno vam pusat; pa da vidim, kako ćete je junački izgrabiti . . .

Salko je prihvatio majčine ruke s velikom zahvalnošću.

Rano sutradan vidio se s Kadinom drugaricom i pitao je:

— Hoće li Kada biti na sijelu Podgajem?

— Hoće; to sam ti danas htjela ispričati.

— Pa smijemo li danas što raditi?

— Kako pogagjaš! . . . A baš je Kada tako rekla, da ja tebe upitam . . .

— Dobro. Hoćeš li nam biti na pomoći i šutjeti?

— Evo ti vjera, da hoću.

Salko joj je na to razložio plan, kako će učiniti i zamolio je, da to odmah Kadi javi. A njemu u večer neka samo kimne glavom, da je u redu. (Svršiče se).

M. Ć. Ćatić:

Krvavi stihovi.

Nevidno jedna ruka od etira
Prstom mi grudi dotiče —
Ah, njena ruka u srce me dira
I srce drhće ko ptiče

Od veljeg milja i medene slasti,
S prstića njenih što struji;
I cijelo more uzvišene strasti
Kroz život pjesnikov bruji.

I s uzbugjene u zanosu duše
Lepršaju mi sumbuli i ruže:
Stihovi moji krvavi —

I iz svakoga tog mirisnog stiha
Odiše kao njena duša tiha
Dašak nevine ljubavi.

Muhamed Ferid Veščdi:

Muslimanska žena.

S arapskog prevodi: Edib Tešnjak.
(Nastaviće se.)

Može li žena u vanjskim poslovima zajedno s muškarcem sudjelovati?

Zaista je najgadniji oblik ženskog ropstva među pojedincima i narodima, žene samu sebi prepustiti i baciti je u životnu borbu, da se sa svojim nježnim tijelom, tanko ćutnom milosti, srcem, punim ljubavi, i dušom, punom; samilosnog osjećaja, bori s muškarcem rame uz rame radi zaloga hljeba. Jest, najveće je ropstvo za ženu, ako je osugjena, da po cijeli dan i suviše jedan dio noći radi naporni posao po tvornicama u plamenu i dimu, ili da na sred ulice ostane, da se protura među mnogim nevoljnicima i bijednicima te strahotne kulture.

Kad bi vi jednog dana obišli najveće tvornice u Americi i Evropi, vidjećete u unutrašnjosti tih veličanstvenih zgrada, koje se okom ne mogu pregledati, prava čudesa, da ćete pred njihovom pojavom zapanjeni biti

Vi ćete tamo vidjeti velike skupine ženskog nježnog spola, koje su zabavljene najtežim poslovima, koji silno umaraju mišiće i živce. Tamo se one, stojeći nad rasplamtjelim pećima, bore s mukama i patnjama života.

Eto tada ćete na njihovim licima, koje je ispržila ta paklena vatra, čitati ove riječi, koje vam se nikad ne će iz uma izbrisati:

— „Ovo je posljednji stupanj ropstva, što su ga muškarci ženama nametnuli!“

Ako te bijednice upitaš, koliko koja dnevno prima za rad u tom rasplamtjelom paklu, stotine će ti ih, a možda i hiljade odgovoriti, da im dnevna plaća za njihov nesnošljivi i teški posao ne prekoračuje dvadeset centima, t. j. nešto manje od msirskog groša.

To je pak svota, koja nije dovoljna ni da im omogući životariti.

Ako pak pogled bacite na doktorice i inženirkinje, ne bi ih ni u najkulturnijim i najprosvjećenijim državama; našli više nego 5%

Ljudi, koji kod nas pišu o emancipaciji žene, mjesto da ovu socijalnu bolest promatraju onako, kao što to čine

učenjaci ovog stoljeća, mjesto da sav svoj trud ulažu — kao američki i evropski filozofi — u to, da naše zemlje sačuvaju od te bolesti, ti eto pisci nastoje otvoriti i nama ova strašna vrata, jer misle, da mi korak po korak slijedimo Evropu.

Ali da su ti ljudi malo razmišljali o onim faktorima, koji štite naš islamski socijalni život, saznali bi, da se mi pomoću snage, što nam ju je Islam udahnuo, nalazimo u takovu položaju, u kojem smo zaštićeni od svijuh ovih strašnih socijalnih bolesti.

Pisac „Moderne žene“ veli:

— Zbog toga mi možemo opet ustvrditi, da broj žena, koje se zanatima bave, mora svake godine sve više rasti, jer mi idemo stazom, kojom je Evropa prije nas stupala.

Mi u ovom pitanju imamo posve oprečno mišljenje mišljenju gospodina autora „Moderne žene“. Mi ne idemo stazom Evropljana, niti se je išta opazilo, što bi to po kazivalo.

Bacimo li najmanji pogled na naš i evropski socijalni oblik, vidjećemo odmah vrlo veliku razliku megju našim i njihovim životnim temeljima i društvenim faktorima. Mi smo jedan narod, koji je svoje socijalne veze utvrdio vjerskim principima; u naše se je umove učvrstilo uvjerenje, da nikad ne ćemo pasti s prijestolja svoje slave i veličine, osim ako napustimo te principe, koji svoje sljedbenike dovode do sreće i blagostanja na oba svijeta.

Evropejci su pak narodi, čije pojedince spaja nacionalna ili domovinska veza; u njihovim se je lubanjama učvrstilo uvjerenje, da nijesu do stupnja današnjeg svog napretka mogli dospjeti, dok nijesu napustili naučavanje vjere i njenih zasada.

Ovaj jednostavni pogled na naše i njihove opće socijalne temelje dovoljan je da nas uvjeri, da ih mi ne bi mogli oponašati u njihovim životnim odnošajima sve dotle, dok kod nas ne bi stupila nacionalna i domovinska ideja mjesto vjerske, i dok se u naše duše ne bi smjestilo uvjerenje, da ne ćemo moći napredovati, što ne ćemo islamsku religiju napustiti.

A je li moguće, da bi ovakova nagla promjena nastupila, kad nam znanstvena iskustva svaki dan pokazuju, da je jedino naša vjera eliksir našeg zdravlja i lijek naših rana.

Ovo je činjenica, koju su — kao mi — shvatili nekoji glasoviti učenjaci Zapada.

Jednom riječi: naša glavna veza, glavna društvena ideja ne spada u vrst veza ostalih plemena i naroda s toga mi apsolutno ne možemo slijediti primjer nikakva, naroda u onim pitanjima, koja bi mogla uzdrmati našu narodnu prirodu i koja ne bi bila u skladu s našom kulturom, nama milom i svetom. Uz to put, kojim slijedi Zapad u pogledu ženskog pitanja, pun je opasnosti i strašnih ponora, a to priznaju i najveći evropski sociolozi. Oni žensku zaposlenost muškaračkim poslovima nazivaju socialnom bolešću, koju treba liječiti i suzbijati, pa zašto mi

na zor hoćemo tu bolest megju se prenijeti, da poslije od nje patimo i muke snosimo. Ako mi Evropljane trebamo u čemu oponašati, zašto ih ne oponašamo u onom, što je dobro i zdravo.

(Nastaviće se).

A. Hifzi Bjelevac:

Pod drugim suncem.

(Nastavak.)

Muris prigije bliže. Starac progovori hrgjavim turским naglaskom:

— Šta ćeš ti, efendija?

— Ništa... saže ramenima Muris — i ja sam iz Bosne; čuo sam kako razgovarate, pa mi drago.

Starcu zasjaju oči življe, kad je čuo Murisov od govor.

— Sjedi, evo ovdje! .., Há, tako! Može biti, znaćeš nam kazati, kako je u Turčiji... Mi smo pošli, da kutarišemo sibjan, nek nije megju vlahom...

Muris je šutio, a starac stao pričati:

— Digli smo se, da izhidžretimo, jer vele, da nije džaiz pod vlahom biti... Izmješalo se sve. Ne znaš više ni ko je Turčin!... Pa se ne može gledati.,

— A kako ste živili u Bosni? — upita naglo Muris, presjekavši starcu pripovijedanje.

— Ama eto, ko i prije. Ta, vala, nije hrgjavo, ali gdje ćeš ti, da ti Švabo zapovjeda?... Eto nekih dana, malo prije nego što smo zaiskali pasoše, ustao Ćamil-efendija u džamiji i kaže, da više nije džaiz džume klanjati. Veli: car nije većil i ne može se više... Ko može, neka za ranije traži selameta.

— A je li hodža iselio? — upita Muris ponovo.

— I on će u brzo, — veli on, — čeka, dok proda zemlju. Ne da jeftino.

— A vi?

— Mi prodali pošto po to, samo da možemo u Turčiju. Tamo nam ne treba, jer devlet dijeli...

Muris ušuti. Čas je trajala šutnja, dok će ti jedan do starca:

— A iz kojeg si ti mjesta, mladiću?

— Iz Travnika, ako ćeš pravo, — odgovori Muris.

— I ja sam, brate... Može biti, da me i znaš?

— Ne znam. A kako se zoveš? — upita Muris, posmatrajući pozorno jednog sredovječna čovjeka, koji ga je upitao.

— Ja sam, brate, Bećirović Salko. A čiji si ti?

— Jahjapašić, — odgovori Muris dostojanstveno.

— Ama, Boga ti! — usklikne Bećirović — Ibrahimbegov sin!...

— Jesam.

— Allah rahmet ejle! . . . Dobri Ibrahimbeg! . . . E, baš mi je drago! A jesi li, brate, u carskom hizmetu?

— Jesam.

— Lijepo, bogme, dok je carski nazar na tebi. I brat ti je, Hamdibeg, onamo u Švabe . . . E, Allah je kader! . . . Govore, da nakog hećima na daleko nema... A i za sirotinju dobar! . . . Ko je znao, da ću te viditi..

— Je li Hamdibeg dobro ?

— Dobro je, beže, vala ja sam ga vidio poodavno. Otiš'o je u Sarajevo, tamo u špital, da liječi . . . Pozvali ga tamo, jer nemaju na vladi hećimn . . .

- Jeste li našli mjesto, gdje ćete se naseliti? — upita Muris starca.

— Ne znamo. Rekli su nam, da će nam u Stambolu sve kazati. Čamil efendija učio knjigu od jednog muhadžira, pa eto, brate, piše selamet! . . . Samo izigjite, — piše — pa se ni, za što ne bojte . . .

Muris je ušutio. Pustio glavu na ruku i gledao zavedene bijednike i sažaljivao ih, ali nije imao odvažnosti, da im reče istinu i da im rasprši lažne iluzije o umišljenoj sreći i blagodati u Turskoj.

Starac naredio djevojci do sebe, da ispeče kahvu na mašini, a starac o nečem povjerljivo razgovara sa jednim do sebe sjedećim muhadžirom.

Kad je kahva bila gotova, ponude i Murisa. On ispije dva findžana, za tim se oprost, obećavši im, da će se u Carigradu pobrinuti, da ih lijepo smjeste. Osim toga obećao im, da će poraditi, da ih ne pošalju u Ankoru i kakav bolesni predjel, gdje bi izumrl i pobolili se . . .

Oni mu se zahvalili .

Muris pred podne izašao gori na palubu, da pogleda, kakvo je vrijeme i da ruča. A u duši osjećao tešku tugu nad sudbinom ovih zavedenih bjednika. Sjetio se brata Hamdibega i požalio, što ni on ni drugi nijesu na put stali iselivanju muslimana iz Bosne . . .

Veliki rumunjski parobrod plovio je svom brzinom presijecajući uzburkane morske valove. Na Crnom moru vladala velika magla, da se nije ništa okolo moglo na stotinu metara opaziti.

XXV.

Oko čeliri sata popodne, kad se je već počelo mračiti na Galatskom rihtemu, nije bilo nikoga. Parobrod se nijedan nije očekivao radi hrgjava vremena na moru Hamali sjedili u kahvanama, po rihtemu i pušili nergile grijući se čajem ili kakvom rakijom. U rumunjskoj agenciji bili su dobili vijest, da će »Carol« poći, ako oluja prestane. Iza podne došla je opet vijest iz Kostance, da je otplovio. Vjetar je bio već utihnuo, ali snijeg još je uvijek padao, da se nije ništa vidilo unaokolo ni pedeset metara.

Kad je ezan na obližnjoj munari zaučio, zaustavio se automobil u blizini lijonske banke i iz njega izašla

Sabina Sanjan. Kad je izašla iz automobila, pošla ravno u pisarnu parobrodarske agencije, da upita, hoće li skoro »Carol« prispjeti. Tamo joj rekli, da bi svaki čas mogao doći.

Snbini odlahnulo. Pošla da izagje, nu činovnik joj ponudi mjesto, da sjedne, naklonivši se prijazno lijepoj djevojci:

— Ako madame čeka parobrod, izvolite sjesti! Vani je vrlo hrgjavo.

— Hvala, — odgovori Sabina — imam u blizini automobil.

Činovnik se nakloni:

— Bila je velika oluja na moru. Drugi nijedan parobrod nije pošao.

— Tako!? — odgovori kroz zube Sabina, polazeći vratima.

— Velika oluja . . . opetova činovnik, nu Sabina nije čula njegovih riječi, jer je već bila na sokaku.

Sabina pogje prema pristaništu. Tamo iz magle od obale Hajdar paše dopiralo joj do očiju jako svijetlo svjetionika. Ona se zagledala u tu svijetlu tačku, a duhom se prenijela na Crno more u susret velikom »Carol« , na kojem je putovao njezin Muris. Ona je gledala uzburkane valove mora, a kroz njha parobrod sa svojim velikim električnim reflektorima. Nije Sabina ni opazila, kako je mrak pao oko nje; nije opazila, kako je počelo opet hladiti i puhati vjetar. Ona je gledala udaljeni svjetionik kroz polumrak večsrnjeg sutona. Najednom od jednog svijetla postala dva. Njojzi se to činilo optičkom varkom i mislila, da su joj se oči zablještile. Okrene se oko sebe. Nekoliko carinskih stražara šetal obalom, svijet , se sakupljao, a hamali dozivali se megjusobno teškim anadolskim naglaskom.

Parobrod je dao znak — dugo, muklo kroz noćnu tišinu.

— Dolazi! . . . , kliknula Sabina i sjetila se, da je ono drugo svijetlo bilo od parobroda, koji se iz Bosfora primicao rihtemu. Srce joj počelo neobično kucati. Bila je uzbugjena pri pomisli, da će sada, kad se lagja usidri, stisnuti Murisu ruku, nakon deset dana odsutnosti! . . . A to deset dana bilo je za Sabinu čitav vijek! . . .

Za deset časaka primakao se veliki parobrod uza silnu huku rihtemu i usidrio se.

Putnici izlaze. Hamali iznose prtljagu. Žamor, vika, dozivanje . . . Sabina gleda, kako putnici, zamotani u teška zimna odijela, prelaze preko ćuprijice, koju su metnuli s broda na obalu. Sabina drhće. Nije joj zima, ali srce zebe, jer onog, koga ona očekuje, nema megju putnicima. Svijetlo s broda i mnoge svjetiljke uz obalu poridane osvjetljuju potpuno prispjeli parobrod. Komešanje na pristaništu. Sabina baci pogled na izlazak broda i ugleda Murisa. Radostan poklik ote joj se iz duše: Muris! . . .

(Nastaviće se)

J. Tanović:

Gatačka ruža.

— Gdjici Emini. —

Megju čednim planinskim biljem
Odrasla je — mirisna ružica,
Ruža rasla — evala su joj lica,
A stas vitki procvjeto joj miljem.

— Punane joj bibaju se grudi,
Tijelo joj čudan miris širi,
Što osvaja ko prpošni hiri,
Što opija, da čovjek poludi.

Nebo joj je pogled darovalo,
Što ranjava — svojom bojom plavom
Što okiva — tom ljepotom pravom.

I još više nebo joj je dalo:
Četu jednu mladih poklonika,
Pa i mene, u meni pjesnika.

Dr. Osman Namik:

Teiste i ateiste.

(Vjernici i bezvjerci)

turskog prevodi: **Abdusselam Hadžiferizović**

(Nastavak)

Historijski dokaz.

Ovaj se dokaz može ovako srediti: »Vjeronanje u religiju ustanovljeno je u svima narodima. Ono se je u početku pojavilo kao vjeronanje u jednog ili u više Bogova. S toga Bog postoji, jer da Bog ne postoji, ne bi uvijek u svima narodima bilo vjeronanja u religiju«. Ali ovo rezonovanje je samo po imenu dokaz i ništa ne pridodaje onim dokazima, što smo ih prije spomenuli, niti — naravno — može argumentirati egzistenciju Boga.

Metafizički, moralni i historijski dokazi, za koje Džahid beg veli, da njima vjernici argumentiraju svoje tvrdnje, nijesu uopće dokazi, kojim se vjernici služe. Megjutim poznato je naše mišljenje o prva dva dokaza, pa ćemo sada o posljednom progovoriti dvije-tri riječi. Gosp. doktor veli, da se je vjeronanje u religiju u početku pojavilo kao vjeronanje u jednog ili više Bogova. Mi pak velimo, da nijedna od Boga objavljena vjera nije načavala politeizma, nego jednobostvo. Drugo je pitanje atributi, koji se Bogu pripisuju.

Kad su se pak megju ljudima počela osnivati udruženja, naravno da se je u svakom udruženju pojavila jedna vrst religije prama njegovoj sposobnosti i prilikama vremena. I u to je vrijeme bilo nužno, da se ispovijeda svaka religija, čija suština i bitnost nije dalje išla od

sumnje u nepoznate stvari. Pa ko zna, koliko se je od početka čovječanstva pojavilo vjera. Ali kraj svega toga, sve one vjere, koje nijesu osnovane na nebeskim knjigama, ne mogu se vjerom nazivati.

U ovom vjerskom pitanju ima jedna tačka, koja mora naročito privući pažnju, a to je, zašto su ljudi u početku svog razvijanja imali ideju religije.

I sam Džahid beg priznaje opstojnost te ideje. Pa kad je to tako, mi ćemo o tom malo više progovoriti.

Po našem uvjerenju, kad jedan čovjek — pod silom prirodnog zakona — još u doba djetinjstva počme da shvaća, šta je dobro a šta zlo, šta je crno a šta bijelo, on počme ispitivati stvari i dogagjaje svijeta prema svom umnom shvaćanju. N. pr. kad vidi noć, dan, sunce, mjesec, izlazak i zalazak zvijezda sa njihovim promjenama, odmah će se pitati, čija su to djela; kad čuje grmljavinu i vidi sijevanje munje, razmišljaće, ko to proizvodi, ko s tim upravlja, napokon kad vidi padanje snijega i kiše, pitaće se, ko ih iz visine spušta, — i tada će mu razum zaključiti, da sve te pojave izvagja jedna našim očima nevidljiva, velika i svesilna Inteligenca.

Taj zaključak potječe iz tog, što je u djetinji um uklesana početna teorija, da svaka stvar na svijetu nije sama od sebe nastala, nego da ima neko, ko ju je napravio i izradio. To je pak temelj religiozne ideje. Dijete se poslije ovog razmatranja — u želji, da ispita uzroke postanka i da sazna, ko je onaj, od koga sve navedene pojave nastaju, a kojeg je ono zamislilo — obraća roditeljima i odgojiteljima, da mu razjasne pojave i dogagjaje svijeta, pa tada najprije roditelji — makar nepismeni bili — u dušu mu usagjuju misao, da je ovo biće, koje pomenute pojave proizvodi — vječni, nevidljivi Bog.

Na taj je eto način kod ljudi od drevnih vremena tradicijom postojala religiozna ideja i vjeronanje u Božiju egzistenciju. Teorija pak: „Svaka stvar na svijetu ima nekoga, koju je napravio ili stvorio“, koja je u djetinjem mozgu nastala, jedna je blagoslovena vječna iskra, koju je rezultiralo razmišljanje o ljudskim djelima, što nam svaki čas pred očima stoje. Ova se iskra kod svakog pojedinca podjednako ragja i postepeno raste i od njega se ne rastavlja, sve dok mu se luč života ne ugasi. Dakle prava je i istinska teorija:

— Bog postoji, jer da ne postoji, ne bi uvijek megju svjema ljudima bilo ideje o Božijoj egzistenciji:

Gospodin doktor veli:

Ovaj vjernički dokaz samo nam jednu stvar dokazuje, a to je, da je čovjek samo jedna religiozna životinja. Teiste to tvrde i vele, da su ljudi kao najsavršeniji i najpribraniji Božiji stvorovi, obvezani, da Boga vjeruju i da mu se klanjaju; ostala pak stvorenja nijesu tim zadužena.

Zaista čudnovato! Džahid beg je, raspravljajući o čudorednom argumentu, negirao slobodnu volju i ljude htio lišiti tog svojstva, što ga i životinje imaju. I ovdje bi on htjeo ljude i životinje izjednačiti u shvaćanju i spoznaji.

Ai treba znati, da je vjera stvar razuma; nju shvatiti, a prosta životinja biti — apsolutno je nemoguće. Šta

više, shvatanje vjere nije jednako ni kod pojedinih ljudi, a jedni je uopće ne shvaćaju, jer to zavisi o savršenstvu umne sile, a ta nije svakom dana. S toga riječ „religiozna životinja“ nema nikakove vrijednosti, pa se nikako ni upotrebljavati ne može, jer nema svog objekta, svog nosioca.

Da je čovjek najsavršenije stvorenje, dokazuju tolike znanosti, toliki kulturni napredak ljudstva. Pa kad je to tako, onda ako ima na svijetu mudraca, koji ljude izjednačuju sa životinjama, to su sigurno samo bezvjerci. Naročito vjera zavisi o razumu, razmišljanju, rasugjivanju, razlikovanju i govoru, a to su svojstva, kojima je samo čovjek nadaren i niko više. I ovo bi trebao znati gosp. doktor, pa ne bi onakove besmislice izbacivao. Da svoje prve riječi potkrijepi, on nastavlja:

Ali moralna svijest kod pčela i mravi više je razvijena, nego li kod ljudi, pa prema tome se može suditi, da je i njihov društveni život nešto savršeniji od ljudskog. I kad je to tako, zašto ne bi ove pažnje vrijedne životinje prepustile jednom bogu kontrolu nad svojim socialnim zakonima, koji su mnogo stariji od naših.

Pripisivati životinjama moralnu svijest, vrlo je neumjesno i protivi se razumu, jer životinje nemaju ni svijesti ni morala. Možda je Džahid beg pod „moralnom svijesti“ mislio „društvenu misao“; ali životinje nemaju unutarnjih duševnih moći, pa prama tome ni misli društvenih. Socijalni osjećaji, koje opažamo kod nekih životinja kao kod pčela i mravi, sastoje se iz prirodnog nagona, instinkta. Inače oni nijesu posljedica kakove misli i svijesti o potrebi društvenog života. — Istina, zajedničko življenje pčela i mravi i njihovi poslovi, kao pravljenje saća, meda i stanova, velika su i važna umjetna djela prama njihovim tjelesima. Dapače još više privlači pažnju dosjetljivost slona, psa i majmuna, a naročito je interesantno, kako kune u vodi grade svoje stanove.

(Nastaviće se).

A. Delcamp:

Jim-Jim.

— „Ah! Ah! Govorili su vam, da sam poludio. Pa čak i neke novine digle su cijelu hajku na me. Naravski, da me to ni najmanje ne smeta, jer kad sa vaših stotinu konja triumfalno pojurimo okolicom Aude, i sami ćete se osvjedočiti o izvrsnoj vještini, potpunom zdravlju i vanrednoj jakosti mojih mišica“.

Jim-Jim, najvještiji trkač i pobjeditelj tuniške automobilske utrke, na jedanput prestane kriješati i mahati rukama po zraku; nečemu se bješe dosjetio. Nesigurnim korakom stupi do gospodina Sigurda, vlasnika tvornice automobila „Sigurd et Cie“ i sasma tihim glasom reče:

— „Sjećate li se, dragi moj gospodine, onog osjetljivog udarca lanjske godine na tvornicu Clairon, kojeg sam ja iznio na bubanj. Istina, bila je to samo tajno postavljena zamka starom Claironu. Ali ništa!... Ah! Ah!...“

Tričarije! . . . Pa opet prosta masa, pa moja kod njega neisplaćena zasluga... Ah! . . . Da, da! Sve to bijaše usko skopčano sa ovom povijesti“.

On je izgovorio zadnje riječi s proračunatom i prividnom bezazlenosti, zatim se okrene gardoj bezdušnoj nemani, koja oholo i nepomično stajaše, nestrpljivo iščekujući na vješte ruke svoga upravljača, nježno joj podigne sure kapke i s udivljenjem promatraše nepogrešivo predanih osam valjaka, koji pri dodiru zraka žarkoga sunca odsijevaju, kao da su od čistoga kristala izliveni. Dugo i nepomično buljio je u njih svojim očima, koje su se od oduševljenja krijesile, i izvan sebe, u nekom opojnom zanosu, usklikne veselo:

— „Krasne li životinje!“

Gospodin Sigurd bijaše s početka vrlo mučaljiv i nepovjerljiv, dapače nije se usugjivao sa Jim-Jimom na samo ostati niti mu u lice pogledati. Nu rek' bi, da se malo po malo umirivaše, jer mu sa zabrinutog lica bijaše iščeznuo i zadnji trag straha; bio je potpuno siguran:

— „Vidio sam te, Jim-Jim. Vidio sam te u svijem trkama... Ti si prekrasan trkač; tvoja hladnokrvnost... tvoja odvažnost...!“

— „Ah! Ah! . . . Gospodine Sigurde, o mojoj hladnokrvnosti . . . o mojoj odvažnosti! . . . zaista je suvišno i govoriti“.

Zatim nastavi, cereći se:

— „Alors, stvar je izmegju nas uregjena? Ja ću vas s najvećom oprežnošću povesti okolicom Aude?... Megjutim se ne trebate ničega bojati; jamčim Vam, da se ne će ništa izvanrednog dogoditi; biće Vam ugodno kao u krevetu. U ostalom, ako još dvojite, te i mene računate u koži vašeg pregjašnjeg običnog vozača Jakova, koji vam je zatjerao strah u kosti, stavivši vas, sa svojom nepažnjom i lakoumnosti u pogibelj, tada vam bez okolišanja mogu reći, da se grdno varate, jer sam ja sasvim drugi čovjek, nego je on“.

Sigurd je kolebao.

Jim-Jim mu je primjetio odmah na licu nutarnju borbu, koja se u njemu zbivaše, pa zato i ne propuštaše uzaman vrijeme, niti mu dade da dugo razmišlja, nego upotrebivši svu svoju vještinu laskanja i pretvaranja, započe blagim i umiljatim glasom:

— „Sto mu muka, kakav je toliki strah, pa da se ne smijete pouzdati u moju svugdje priznatu vještinu i okretnost. Zar zbilja ne dajete nikakve važnosti mojoj umjetnosti, — ili valjda u mašti utvarate kakav pustolovni izlet sa nepredvigjenim zaprekama. Oh! Pokušajte!... Odlučite se, pa ćete uvidjeti, da ste krivo mislili. Veličanstvena priroda, o kojoj možda ni ne sanjate, iznijeće vam pred oči sve svoje care zamamne ljepote. Kao leptir na krilima letjećete po cvjetnim poljanama, išaranim raznolikim miomirisnim cvijećem, diviti se romantičnim predjelima slikovitih brda i dolina, do ušiju će vam dopirati šum bujnih rijeka i vodoskoka, kroz guste šume udisaćete čisti i svjež planinski zrak, oči će vam blješati, gledajući bi stre potočiće, kako tiho žubore, vijugajući se svojim kri-

vuljastim stazicama, a milozvučni cvrkut ptica opojiće vas ... oduševiti... zanijeti u carstvo blaženstva!..."

Stari mašinista nije promašio cilja, njegove riječi djelovale su na Sigurda kao mehlem; bio je očaran... Majmunskom brzinom napuni stroj vodom i benzinom, pregleda pomno šarafe, da li su privijeni i namazani, te pošto se uvjeri, da je sve u potpunom redu, otvori motor . . . Tutanj . . . buka . . . kleptanje . . . zaori zrakom. Gospodin se Sigurd, u toj nenadnoj huci i smetnji, kao nehotice uspane, vrata klapnu i . . .

Automobil pojuri fukćući i previjajući se niz ulicu de la Grande-Armée. Brzo preleti malu divlju šumicu i dospije do vrhunca Suresnes, zatim se počne spuštati niz jedan slikoviti obronak, kojeg sa sviju strana okruživahu duboke provalije.

Munjevitom brzinom letio je zviždeći kao expresni vlak, katkad bi se oskliznuo o izrovljeni jarak i za tren oka nadvio nad bezdani ponor, kao da će se u nj survati, onda bi opet naglo iščeznuo izmegju visokih hridina, ostavljajući za sobom uzvitlanu prašinu.

Ah! da, Jim-Jim je bio zaista krasan vozač!

On je činio čudesa sa svojim igrama. U najvišem trku i na najopasnijim putevima pušio je svoju lulu, kreveljio se kao klown, oponašao starog Clairona, izvagjao šaljive scene kao u cirkusu, zadirkivao u prolazeće putnike, rugao im se, psovao ih, pjevao, derao se i Bog bi znao, što sve nije radio. Sličio je negdašnjim veselim i komedijaškim rimskim kočijašima.

— Ah! Ah! klicaše on, — govorili su vam, da sam poludio!... Pogledajte me, gospodine Sigurde, da li u istinu izgledam lud? . . . Ah! divna životinjo!"

Stotinu-konja penjaše se lagano na Mont-Valérien.

— „Uz ovaku strmu stranu, bez malaksanja! . . . bez promjene brzine! . . . Ah! Gospodine Sigurde, kakve li krasne životinje, kakve li divne nemani! Nikada, gospodine, vjerujte, da nikada jedan Clairon ne će biti u stanju ovako šta posjedovati... A koja opet razlika u gipkoći! Ah! da li smijem samo pustiti svu brzinu, ali, dosta! Još samo kojih pedeset časaka strpljenja, pa nas eto na posvećenom mostu Chatau . . . A kaldrma? . . . hej! u malo što je ne zaboravih. Gadno će biti preko nje trusati, dok se dospije do vrhunca koji Peck, se već eto i pomalja..."

Kola se kotrljaju gjavolskom brzinom. Za dva minuta progutaše cijelu strmen Saint-Germain. Kroz vrtlog mnogobrojnih zavoja i na najpogibelnijim mjestima, gdje su gledali svaki čas smrti u oči, izvagjao je Jim-Jim s najvišim oduševljenjem svoje vratolomne pehlivanluke. Sigurdu dakako da to nije godilo; bio je kao izvan sebe, od užasnog straha, koji ga bijaše spopao, drhtao je kao šiba na vodi, krv mu se u žilama bijaše sledila. Nu čim je automobil izmakao iz tijesnih klanaca i dočepao se ravnijega puta, odlahne mu, osjećao je, kao da mu je neko skinuo veliki teret s vrata; doduše poskakivao je i dalje kao lopta sa svoga sjedala, ali kao većini automobilista, tako se i njemu činilo, kad je već izmakao jednoj nevolji iz šaka, da u drugu više nikada ni zapasti ne će.

(Svršice se.)

A. Riza :

Bili smo zajedno.

Bili smo zajedno sami ja i ona
U niemoj samoći. Kao ljubav bona

Oko nas je svuda mirisalo cvieće
Poj nježnog slavulja umuk'o je veće.

Bliedi mjesec s neba pros'o zrake svoje:
Niemi pogled upro u nas — dragih dvoje.

O, kako su divni ti umilni časi
Gledajući njene raspletene vlasi

Svietle poput sunca, mehke poput svile —
Čini mi se: take nijesu ni u vile.

A usne joj male, rajске slasti pune,
Iz njija se tiho biser-r'ječi trune.

Ja joj žudno rekoh: „Liepa dušo moja,
Daj da ljubim oči i ta lica tvoja!"

Ona me je tada stidno pogledala
I u zagrljaj mi sa osmjehom pala.

I poč'o sam strasno ljubiti nježno lice
I usne i oči svoje ljubavnice.

Bili smo zajedno, sami, ona i ja:
Hej, kako samoća zaljubljenim prijaja!

Mehmed Akif:

Drugi vaz.

S turskog preveo: **Muhamed Zahirović.**

Esteizu billah!: Ja ejjuhellezine amenu! Isbiru, ve sabiru, ve rabitu; vettekullahe leallekjum tuflihun. (O, vi, koji vjerujete, pokažite odvažnost i postojanost — mnogo veću od svojih neprijatelja; budite spremni stupiti u borbu, a pri tom se bojte Boga, pa se nadajte sreći.)

Ovaj se ajet nalazi na kraju sure Ali Imran. Da uzognemo kako treba shvatiti uzvišenu zapovijed, što nam se nalaže riječima: „isbiru" i „sabiru", treba nam se malo više pozabaviti oko riječi „sabr", odakle su i ove izvedene. Sab'r! Ah, on je jedna od najvećih krijeposti ljudskih; s njim se ni jedna od čudorednih vrlina ne može usporediti. Ni jedna krijepost nije tako mnogo u Kur'anu spominjana, tako čvrsto nalagana, kao što je to sabur. Sahabei-kjiram r. a. jedan od drugog ne bi se nikad rastao, a da ne bi proučili sure Vel'asri. To su činili za to, da bi jedan drugog opomenuli, neka se u svemu — oslanjajući se na Boga — čvrsto i nepokolebivo drži sabura, koji je dovoljan za čovjeka, da ga posvema utješi i za akciju oduševi.

No, a šta li je to sabur? Osim što mi, današnji muslimani ne posjedujemo te krijeposti, što se zove sabur, mi joj ni pravog značenja ne znamo. Mi identifikujemo pojam sabura sa pojmom ropstva i potištenosti. Po našem općenitom shvaćanju sabur znači povlačiti se, ugibati se. Čemu? — svačemu. Ili pravije, ugibati se i onom, čemu se ne smije ugibati. Mi na pr. dopuštamo, da budemo najzadnji, da budemo osramoćeni, bijeni i napadani. U kratko, sabureći mi se izlažemo svim iskušenjima, koja s nas brišu i najmanji znak ljudskog ponosa. Bože, šta Kur'an veli, a kako mi razumijevamo?!

Sabur će reći: stupati u borbu, a ne povlačiti se. S čime ćemo se boriti? Boriti se trebamo sa svima zaprekama, koje nam smetaju da se dovinemo onog položaja, koji nas kao ljude ide, izvrgavajući se svima mogućim opasnostima i mukama, da ne bismo poslije osugjeni bili podnositi one gorčine, što nam ugibanje priprema, Zar ne stoji, da treba žrtvovati svoj mal i džan, rahatluk i uživanje na Božiji put, na put istine, za vjeru i za svoj narod? Ovo je, eto, pravi sabur.

Nu, ne uporabivši nikakva sredstva, nego poniženi spokojno podnositi tlačenja i bijede i još govoriti: „Ovako hoće sudbina, pa treba trpiti . . .“ i još misliti, da se tim prikaljuje, e, to se nikada ne može nazvati saburom.

Zi-Mahšerija, jedan od velikih mufessira kur'anskih, tumači sabur potpuno izvršivanjem šerijatskih propisa, ali koja korist od toga, kad mi to ne ćemo da shvatimo. Šerijatski propisi zahtijevaju manje ili više rada i požrtvovnosti. Trebamo samo to promisliti, koliku sreću donosi rad i požrtvovnost, a koliku nesreću povlačenje i pasivitet.

Zar nije znanje jedan od prvih šerijatskih naloga? Vrlo dobro, ali da se znanje postigne, dozvolićete, da treba požrtvovanja, treba sabura. Zamislimo li korist, koju nam znanje pruža na ovom prolaznom svijetu, a opet kakvu poziciju zaprema na onom vječnom svijetu; i napokon, ako si predočimo neznanje, koje je velika sramota i poniženje na obadva svijeta, zar ne ćemo morati najsvetčanije priznati, da ovaj šerijatski nalog kategorički zahtijeva pregalaštva i rada. Prama tome bi sabur značio: ne gušiti se u kalu neznanja, nego za postignućem korisnih nauka izlagati se svima mogućim poteškoćama i trpkio ih snositi.

U zadnje se je vrijeme pojavila jedna struja, koja ide za tim, da muslimanstvo ili sasma ukloni i izbacij svoje sredine, ili da u nj unese neke novotarije. Čuli smo, šta govore, a čitali, šta pišu, i uvjerali smo se, da svi oni, koji viču: „Izbacimo vjeru!“, i koji traže kojekakove novotarije, ne shvaćaju vjere. Da bijahu ti ljudi bar toliko svjesni, te pogledali u vječnu dušu, koja vlada milijonima ljudskih osjećaja i kretnja, ne bi se drznuli pomišljati na izbacivanje vjere; da koliko bilo shvaćaju šerijat, oni ne samo da ne bi osjećali potrebe uvlačiti novotarije, nego bi svojim vlastitim očima vidjeli, da se trebaju prihvatiti najstarijih kao najstalnijih formi šerijata.

Svo njihovo dakle bunčanje i neznanje proizašlo je — kako smo to malo prije htjeli naglasiti — iz pomanjkanja svete vrline sabura, jer nijesu mogli žrtvovati toliko strpljivosti, pa da svestrano prouče vjeru i narod.

U zadnje vrijeme mnogo se kod nas spominje riječ karakter: ova riječ, protumačena odlučnošću, postojanošću, krijepošću i čvrstoćom, upravo odgovara značenju sabura. Budući je to tako, onda okanimo se preporučivati narodu, da se prilagodi Nijemcima, Englezima, Francuzima u njihovim moralnim osebinama, već pregnimo, da ga naučimo moralu uzvišenog Islama.

Islam je najveći i najčvršći temelj moralnosti, muslimanstvu je najsigurniji putovogja morala. Alejhis-selam, koga je Bog dž. š. odlikovao ovim uzvišenim riječima: „Ve innekje leala chulukim azim“ (Zaista si Ti, o Muhamede, na najvećem stupnju moralnosti), bio je zaista uzor krijeposti i nedostiživi moralista. Svima nam je dobro poznato, kakvi su usavršitelji i usavršeni bili sahabeik-jiram, koji su u školi ove svete osobe odgajani. Ne stoji to samo u našim knjigama, to priznaju iole poštene evropski kršćani-pisci. „ . . . Muhamed, koji je, podijelivši danju siromasima sve, što je imao, ostajao samo s jednom datuljom za večeru, pa bi i nju dao zadnjem prosjaku, koji mu je zakucao na vratima, i s Aišom (r. a.) tu noć gladan proveo . . .“ Ovako se poštene kršćanski pisci o Alejhis-selamu izražavaju.

Vratimo se k predmetu. Uzvišeni nas ajet poziva, da saburimo, a ako naigjemo na neprijateljsku otpornost, da pojačamo sabur.

Da smo do sada postupali po ovoj uzvišenuj zapovjedi, ne bismo danas s uzdahom spominjali svoju prošlost; ne bismo dozvolili dušmanu, da svojim prljavim nogama čepa ponos i dostojanstvo Vjere i Šerijata. Za to, dakle, što se nijesmo odazivali otvorenom i kategoričkom nalogu: „Rabitu!...“ (Budite pripralni stupiti u borbu [složno]), i „Ve eiddu lehum mestetatum min kuvvetin...“ (Budite spram dušmana — koliko više možete — snabdjeveni svim potrebitim sredstvima za borbu) — i jest cijeli islamski svijet jedna strašna pozornica pokolja.

Bilo je uvijek, a i sada je opće pravilo, da pribavljanje sile i moći zahtijeva podobru dozu požrtvovanja, te ako hoćemo biti snažni i moćni, moramo se unaprijed izložiti svima eventualnim zaprekama i poteškoćama i junacki ih snositi.

Ovo se zove sabur, što nam ga Kur'an az. š. nalaže, a ne ono, da mirno sjedimo, začepivši uši, da ne čujemo vapaja islamske nam domovine, koja se guši u najgroznijim mukama.

Rabbena, efrig alejna sabren, ve sebbit akdamena, vansurna alel-kavmil-kjafirin! (Proli na nas, Bože, i udijeli nam sabur, učvrsti nam noge na pravom putu i pomozij nam, da pobijedimo narod, koji Tebe ne vjeruje!

Hazim Muftić;

Sirovo drvo.

Zimska je noć. Duga je, može se sijeliti, naspavati i opet rano uraniti.

I mi smo sijelili i koristili se ugodnim razgovorom i korisnih i zabavnih članaka iz književnih listova, koje smo od svojih pregja nasljedili.

Ta ja, za što su duge zimske noći i za čega su knjige i književni listovi!

Iza sijela smo legli spavati.

I ja sam legao i slatko zaspao, a oko mene su i moja mala djeca.

I ona su se krijepila ugodnim snom, kojeg nam je dragi Bog za odmor odredio.

Ali ja sam se za kratko vrijeme opet probudio.

Da li sam što sanjao, ne znam, ali znam, da sam se probudio.

Pogledam oko sebe, sve je bilo na svom mjestu.

Jedini sahat je svojim kuckanjem na svoj uobičajeni način prekidao noćnu tišinu. Pogledam ga, stajao je na hastaliću kraj uvrnute lampe. Djeca su još sinoć postavila sahat kraj lampe, da rekazi budu osvjetljeni, te neka se sa ležišta može u svako doba noći ustanoviti vrijeme.

- „Dobro, dobro, neka si dvanaest, — pomislih u nerazdrijemanoj glavi i htjedoh nastaviti spavanje, ali u to mi do čulnog osjetila doprije, kao iz velike udaljenosti nekakvo vikanje.

— „O — o — o! O ...! Š... Š... š...! —”

Jednom, pa drugi put, pa više puta.

Podignem glavu sa jastuka, da bolje čujem, bojeći se, da mi se to nije samo pričinilo.

Vikanje se ponavljalo i ja sam sasvim jasno čuo, da je neko iz prilične udaljenosti zvao u pomoć i jakim zviždanjem budio svijet.

Po zvuku uvidim, da je nesreća očajnikova prilično daleko od mene i moga komšiluka, ali ipak u meni savjest zaključiti, da treba po mogućnosti priteći u pomoć, ili barem probuditi druge, da se oni u pomoći nagju.

Za to odlučim izaći na jazluk, osluhnuti i ustanoviti na koju mi je stranu poći.

Ogrnem se, jer sam bio malo znojjan, izigjem iz tople sobe na otvorenu i studenu divhanu, otvorim jedan pomični mušebak i stanem osluškivati.

Kasaba se je sterala ispod moje kuće u dolini. Općinski fenjeri, koji se nijesu bili još potmulji, pravili su male svijetlo žute velikog mraka, jer je snijeg bio pokrio sve, gdje se je samo mogao zaustaviti!

Ju ću prepustiti pjesnicima, da opjevaju care zimske ponoći, jer sam ja obični prozaičar, pa ne mogu od studeni stvoriti toplinu. Za to nijesam tu na divhani dugo ostao. Ali dok sam se zadržavao, nijesam više nikakva vikanja ni zviždanja čuo.

Po tome sam se opet u sobu povratio zaključivši da ono nije bila nikakva vika ni zviždanje, nego da se to meni bilo pričinilo.

Kad sam se u sobu povratio i htjeo već leći, oćutim opet ono isto zapomaganje. Ali ja mu više nijesam vjerovao, nego liježući pade mi pogled na male prozore gvozdenih furunskih vrata. U peći se je sjajilo nešto malo zaostale žari od sinoćnje vatre, te me to podsjeti, da bi bilo dobro malo vatru potaknuti, neka se soba preveć ne zahlagjuje.

Što smislio, na to i odlučio.

Otvorim furunu kad li iz nje odjeknu ista ona pomagljivina i zviždanje, koju sam ja išao na divhani osluhivati!

Prevrnem mašicama jednu glavnju, koja se tu na žari cvarila sumnjajući, da se u drvetu nije zadesio kakav stanovnik iz roda kukaca, pa ovliku galamu diže, ne bi li ga ko iz muhasere izbavio.

Nu toga nije bilo. Drvo je bilo zdravo, masivno i puno, do polovice već pretvoreno u crveni žar, samo što mu je pri vrhu, — gdje mu je oštra sikira ostavila svoj žig, — curila i šklobutala nekakva tekućina. To je drvo bilo sirovo.

Leblb:

Sirotica.

Sirotica ja bez oca
Ostala sam svoga
I sada se jedva sjećam
Lica mu miloga.
Što mi sve je otac bio,
Pričala mi majka,
Jer ja nisam mogla znati
Luda i nejaka
Volio me, milovo me,
Pričala mi mati,
Spreman bio sve za mene,
Pa i život dati.
Često puta majka i ja
Ronile smo suze,
Što Bog nama hranitelja
S ovog svijeta uze.
Sama majka radila je
Sa deset nokata.
Njoj i meni doticala
Nadnice joj plata.
Radom svojim gojila me
Roditeljka draga.
Pa mi uz nju ne manjkalo
Nikakovog blaga.
Živila sam zadovoljno
Uz majčino krilo,
Puno lakše snosit ranu
Za ocem mi bilo.
Godinica jedva koja
Tako mi je prošla,
A u srcu k prvoj rani
I druga je došla.
Majčica mi nenadano
Bolovati stala,
Ja nejaka dvorila je,
Koliko sam znala.
Uzdisala, molila sam
Boga bez prestanka,
Da bol ljutu lahko svlada
I preboli majka
Nu Božija svakako je
Bila volja sveta
Da mi vrlo majka ode
Sa ovoga svijeta.
Smrt je došla, pokosila
Nježni život toli,
Ne mareći za majčine
Ni za moje boli.
Da me ne bi nakon majke
Gonjo udes hudi,

Za me su se zauzeli
Milosrdni ljudi.
Mjesto oca, mjesto majke
brinu se i rade,
Pa mi tužnoj sirotici
Nevin život slade
Bože, čuvaj svuda ljude
Milosrdne, vr'edne
Da iza njih ne ostaju
Sirotice bjedne.

A u kuli čedo zaplakalo.
Za to čuo aga Hasan-aga
Pa on piti brata Muhameda:
„Muhamede moj brate rogjeni
Čiju j' kulu sunce ogrijalo?"
„Bogme tvoju moj premili brate!"
Kad to čuo aga Hasan-aga
On se fati rukom u džepove
Pa izvadi stotinu dukata
Pa ih daje bratu Muhamedu:
„Na ti brate muštuluk od mene"
Pa odleti u visoku kulu,
Otvorio od odaje vrata,
Kad mu ljuba čedo pridajala.
Govori joj aga Hasan-aga:
„Šta je ljubo, moj očinji vidu:
Il' je muško il' od Boga žensko."
Ona muči ništa ne govori.
Nagoni se aga Hasan-aga.
Nagoni se tri četiri puta.
Ona mu je tiho govorila:
„Muško ti je živo ti ne bilo,
Nisi mio ko si do sad bio!"

NARODNE UMOTVORINE.

Hasanaginica.

Šetao se aga Hasan-aga
Ispred dvora udovice Zibe;
Gledala ga udovica Ziba
Sa čardaka s dvjema zaovama,
Gledala ga, pa je govorila:
„Hod'te vidte dv'je zaove mlade
Hodte vidte agu Hasan-agu,
Al je lijep aga Hasan-aga,
Još bi aga puno ljepši tro,
Da ne ljubi nerotkinje Kade'.
Ona misli da niko ne čuje,
Al' to čuje aga Hasan-aga,
Pa se natrag b'jelom dvoru vrati,
Pa govori bratu Muhamedu:
„Muhamede moj brate rogjeni!
Uzmi snahu za bijelu ruku,
Pa je vodi, u zelenu bašču
Mahni ćordom odsjeci joj glavu".
Hoće bratac brata poslušati,
Uze snahu za bijelu ruku
Pa je vodi u zelenu bašču,
Vazdan ju je po g'jul bašču vodo,
Nemere joj glavi kidisati;
Dovede je nerodci jabuci
Pa govori svojoj snahi mladoj:
„Vidi snaho nerotke jabuke
Bi' l' je bilo hakom posjeknuti?"
Namah se je snaha dosjetila
Pa govori djever Muhamedu
Moj djevere od zlata prstene.
Ne sjeći me po bijelu vratu,
Već me sjeći po svilenu pasu,
Da ti vidiš šta bi čedo bilo:
Il' je muško il' od Boga žensko?"
Govori joj djever Muhamede:
„Jel' istina moja snaho draga?"
„Jest istina djever Muhamede".
Podukrad je u kulu uvede,
Podukrad joj jelo donosio.
Nije prošla ni nedjelja dana,

Sunce stalo.

Sunce stalo, pa se zagledalo,
Gdje Alibeg vjernu ljubpu pušća
A u svojih četerest godina.
Popola su evlad podjelili:
Bego, Mujo i sinak Sulejman.
Ljubi daje nejaka Bećira
I lijepu ćerku Sultaniju,
Jer je nema ko vezu naučiti
A i kose dobre nagojiti,
Sultaniji ruho sakupiti,
Sultaniji svate dočekati,
U pohode kćeri othoditi.

Bolje je korisnije od ljepšeg.

Radio težak na njivi, a pčela dogje i zazvrča mu na uho:

— Je li de, da za ljude nema korisnije životinje od mene?

Čovjek joj na tu njezinu oholost odvrati:

— Za nas je ovca korisnija. Od njezina mlijeka pravimo sir, kajmak i maslo, a od njezine vune pravimo sebi odijelo. Tvoj je med, istina, sladak, ali je za nas bolje ono, što nam je korisnije.

Pčela se zastigje i ode.

Horoz i lisica.

Dogje lisica horozu na livadu, pa će mu reći lukavo:

— Kako je tvoj rahmetli otac lijepo pjevao! I sad kao da mi zvone u ušima njegove krasne kajde. Da li i ti tako lijepo pjevaš?

Horoz, ne sluteći, da ga ona tim vara, da ga zgrabi kad zatvori oči pjevajući, raskoraci se i zapjeva. Lisica ga

zgrabi u zube i poleti s njim u šumu. To opaze kućni psi, pa potrče za lisicom. A horoz će onda, da prevari lisicu, reći:

— Kaži im, da si ti u mene došla u goste, pa smo pošli, da se malo prošetamo. Okaniće te se.

Lisica ispusti horozu i okrene se na pse, a horoz megjutim skoči na drvo i spasi se. Lisica dogije onda pod drvo, pa će zajadati:

— Šteta vala za usta, koja se otvaraju kad ne treba. A horoz će:

— Nije samo to. Već šteta za oči, koje žmire kad ne treba. Na to se lisica pokunji i odmagli u šumu.

ZDRAVLJE.

Salih Omanović:

Sklad naše duše i tijela i njihove promjene.

(Po njemačkom).

Sigurno je, da izmegju tijela i duše vlada neki odnošaj, koji nije slučajnan i djelomičan, a daje se lako pojmiti i razumiti.

To ćemo sa nekoliko primjera malo pobliže razjasniti. Uzmemo li za primjer naš svakidani obični smijeh, to ćemo biti sigurni, da je to odražaj ili slika nekog duševnog raspoloženja i radosti. Nabori na našem licu predočuju nam neke bolove i duševne patnje — a ako gledamo nešto ukočenim pogledom — to će svak odmah znati, da se tome čudimo. Kad se stresemo, ili, kako mi kažemo, kad protremo, onda nam to veli, da smo se nečeg jadno uplašili; nježni pogled priča nam o nevinoj i iskrenoj ljubavi, — a kad nam se čelo namrgodi, a pogled nam se namrača, to se vidi, da smo jako rasrgjeni i da nas onda treba pustiti u miru.

Svi ovi osjećaji, što ih ovdje nabrojismo, spojeni su sa našim ćutilima, da pravo kažemo, to je izražaj naših ćutila.

Ako pak mi nešto osjetimo, a na našem se licu ne pokaže nikakav znak, n. pr. da nam ne mogne niko čitati na licu srdžbu, premda smo rasrgjeni, onda moramo to tako razumjeti, da nam je duša jako nekim neugodnim slučajem potištena, ili je sam osjećaj tako slab, da nije mogao natjerati nikakav izražaj na našem licu.

Mi možemo jačinu i kakvoću svih osjećaja prema odražaju na našem licu mjeriti tako, ako neko pati od bolova ili je veseo ili zaljubljen, samo dotični individuum ne smije biti "potišten, a i osjećaji trebaju da su tako jaki, da izazovu odražaj na licu.

U svakog pojedinog čovjeka nijesu osjećaji jednaki, dapače neko osjeća više, neko slabije, tako umjetnici kao kipar, slikari i pjesnici osjećaju najsavršenije i najplemenitije njihovi osjećaji nisu samo proste forme osjećaja, nego je to nešto, što običan čovjek ne može lako pojmiti i shvatiti.

Prema tome se onda sve promjene, što u našem tijelu nastanu, reflektiraju u našoj duši i ostavljaju za sobom duboku brazdu — trag. Te promjene mijenjaju naše moralno shvaćanje, estetsko poimanje i etičko mišljenje.

Čim je naše tijelo odmoreno i okrijepljeno, tim je i duša naša čila i najsposobnija za svoju funkciju.

Kad se zdrav čovjek probudi izjutra, tad ima veliku i jaku duševnu snagu, njegova je energija čvrsta, a misao bujna; kad se još doručkom okrijepi, onda mu duševna snaga kulminira, dok usred dana ne pane gotovo na nulu — oslabi i pregje u neku vrst besvjestice, koja sliči dobrom, slatkom i zdravom snu.

Ako se naši osjećaji naglo promjenjuju, to se slabi tjelesna funkcija kao n. pr. kad smo jako uplašeni, onda imamo sasna slab apetit, a probava nam je manjkava; kad nam se na dušu navuče teška potištenost, onda nam svi tjelesni organi malakšu, a naponi naše duše, ako su trajni, prouzrokuju tjelesne bolesti.

Da bude ova mala raspravica malo razumljivija i interesantnija, mi ćemo ovdje progovoriti o funkciji našeg mozga, koji igra najglavniju ulogu u našem tijelu, a koji najviše utječe na našu dušu.

Sve fizičke promjene našeg mozga, imaju i svoje zle odnosno dobre strane.

Kad na pr. nekog udarimo čvrsto po glavi, to se njegov mozak poremeti, čovjek pane u nesvjesticu, izgubi mišljenje, a ako je udarac bio malo jači, izgubi i samo pamćenje. Kod duševno zakrčljalih ljudi, tako zvanih idiota ima udarac po glavi, dakle mozgu, i dobru stranu: on mu duševnu snagu, u koliko je oni imaju, poboljša.

Mi danas susrećemo u životu dosta duševno slabo razvijenih, a to je morao biti neki uzrok, koji nije dao, da se mozak tih ljudi dovoljno hrani, jer i naš mozak, koji će sigurno zakrčljati i oslabiti, a to će se odrazivati u njegovoj duševnoj snazi. — Ako pako izvanje i nutarnje okolnosti budu utjecale silno na mozak, kao prekomjerni, teški i dugi duševni naponi, nagli potresi naših ćutila, koji, nastupe nekim nesretnim slučajem, kao i velika radost, onda mora da se duševno stanje sasna poremeti, čovjek poludi, a i njegov se mozak jako promijeni, što se je moglo opaziti na umobolnim pacijentima pri seciranju.

Glavni uvjet, da mozak bude zdrav, jest zdrava krv i dobra cirkulacija, i čim je ova posljedna jaka, tim su osjećaji u mozgu jači, misli brže i volja jača.

Dakako za dobru i zdravu krv treba dobra i zdrava hrana, te čim je ova slaba, tim je krv slaba, funkcija mozga zaostaje, a ako je hrana dobra, onda je i funkcija mozga jaka — osim u onom slučaju, gdje se puno hranljivih čestica utroši na održanje muskula, što se tumači, da većinom tjelesno dobro razvijeni ljudi imaju slabu možgansku funkciju, a prema tome i duševnu snagu.

Ali treba se čuvati onih stvari, koje naše nerve razdražuju i time prouzročuju nervozne promjene, kao što je alkohol, čaj, kava, duhan i opium.

Ovoga se, u koliko se može, treba ozbiljno čuvati, ako hoćemo, da smanjimo onaj postotak nervoznih ljudi i da imamo što veći broj duševno zdravih ljudi.

LISTAK.

Iz islamskog svijeta.

Napredovanje Islama u Kini i Japanu, Kineski muslimani, koji su igrali važnu ulogu u revoluciji i

dosta doprinijeli za uspostavu republike, sada marljivo rade oko osnivanja kulturnih institucija i oko zbliženja sa svojom braćom u Japanu. Muslimansko prosvjetno društvo u Tonkinu danas broji preko pò milijuna članova,

a ima svojih podružnica u Pekingu, Hangčeu-u, Šanghaju i svim višim gradovima Kine. Svrha je ovog društva širenje prosvjete među muslimanima i propagiranje Islama među Kinezima drugih vjera, u čemu se već do sada polučilo dosta sjajnih uspjeha.

I japanski muslimani, kojih broj svakim danom raste, intenzivno rade oko osnivanja islamskih prosvjetnih ustanova po svim višim gradovima Japana. Bivši major u japanskoj vojsci, a sada direktor islamskih škola u Tokiju, Hasan Muršid ef. Hatono, nedavno je poslao vrhovnom odboru muslimanskog prosvjetnog društva u Tonkinu jedan opširan izvještaj o broju i stanju japanskih muslimana. U tom se izvještaju veli, da danas u Japanu ima tri milijuna muslimana i da se Islam među Japancima velikom brzinom širi. Dok je prije tri godine broj članova Muslimanskog društva u Tokiju iznašao jedva tri hiljade, danas je toliko porastao, da se je sa članarinama i prinosima, jedino društvenih članova, moglo osnovati više škola i sagraditi jedna velika džamija

Hasan Muršid ef. na kraju izvještaja moli kinesku braću, da od sada kako moralno, tako i materijalno potpomažu svoju braću u Japanu.

Na ove vesele vijesti, tonkinsko je muslimansko društvo odmah odredilo jednu ovelu svotu novaca za gradnju jedne islamske preparandije i jedne medrese u Tokiju. A onda se je obratilo na jedno muslimansko društvo u Rusiji sa ovom molbom:

»Pošto smo uvjereni o velikom napredovanju i sjajnoj budućnosti Islama u Japanu, odredismo o svom trošku u Tokiju osnovati jednu muslimansku preparandiju i jednu medresu. Ali pošto nemamo nastavnog osoblja, to molimo našu braću u Rusiji, da nam pošalju što više učenih muderrisa i učitelja za predavanje našoj japanskoj braći na istim učilištima. Svaki će od njih dobivati redovitu plaću i potpunu opskrbu, a osim toga njihova braća po vjeri ostaće im za uvijek zahvalna«.

Druga revija za širenje Islama u Japanu, koju gore spomenuti Hasan Muršid ef. Hatono na japanskom i engleskom jeziku u Tokiju izdaje, a koja se zove »Islam«, neprestano piše o potrebi ujedinjenja svih muslimana i o načinu, kako bi, mogli kineski i japanski muslimani za jedno sa Afganistanom pomagati Tursku. Ovaj list za stupa mišljenje, da cijela Azija mora doći pod islamsko gospodstvo.

S. B.

Muslimansko kazališno društvo. Kako javlja bagčesarajski »Tergjuman«, kavkaski muslimani već odavno imaju svoje kazališno društvo »Kafkaz Musliman Drama Artistleri«, koje pod ravnateljstvom poznatog Nekizade Šemsuddinskog sa velikim uspjesima daje razne kazališne komade iz muslimanskog života.

Tako je ova muslimanska pozorišna družina prije kratkog vremena u Gazlevi predstavljala dramu »Stara Turska« i komediju »Dursun Ali«, u čemu je vanredno uspěla. Istu su komediju sa ne manje uspjeha odigrali i u Bagčesaraju.

S.B.

Književnost.

„Uzroci propadanju islamskih naroda". (Nast.) Gosp. Hotić dalje veli: *Da se to stanje još bolje učvrsti, zabranila je reakcija prevoditi Kur'an, tumačila ga, kako je ktjela, a ako je baš moralo biti, krivotvorila je i hadise, a svaku slobodniju kritiku smatrala je, kao što je i danas smatra atentatom na Islam. Uz to se uvriježilo, da je sve novo suvišno i kao nepoznato vjerskim zasadama vrijedno prezira,*

Pekje efendum! Mi ćemo ove njegove riječi malko kritički prorešetati, da vidimo koliko one odgovaraju istini. U prvom redu moramo istaknuti, da je naš veliki imam Nu'man bin Sabit dozvolio, da se svaki musliman u slučaju nepoznavanja arapskog jezika — može na svom materinskom jeziku Bogu moliti, a to je već dovoljan dokaz, da je tolerirao i provogjenje Kur'ana na druge jezike. Stoga mi danas vidimo, da su pojedini islamski narodi kao Turci, Perzijanci i t. d. preveli Kur'an na svoje jezike. Nu ako je kasnije ulema bila protivna prevogjenju Bozi je objave s arapskog na druge jezike, to je potpuno opravdano iz dva razloga: a) zato, što se je mislilo, da među svjema islamskim narodima može opstojati vjerska veza samo pomoću poznavanja jednog jezika kao saobraćajnog sredstva i b) za to, što se je držalo — potpuno opravdano — da bi prevagjanje Kur'ana iskrivilo sam njegov original, kao što se je to desilo sa Evangeljem, u čijim prevodima vrve pogreške jedna za drugom

Ta zna se, da svaki jezik ima neke svoje osobine, naročito trope i figure, koje prevogjenjem na drugi jezik mogu davati posve drukčiji smisao i koncepciju.

Da, to bi mladi učenici Hotić trebao znati, pa tek onda se latiti pera i pisati o ovakovoj temi.

On veli, da je reakcija i hadise — ako je trebalo — krivotvorila, a svaku slobodu kritike smatrala atentatom na Islam.

(Nastaviće se)

Kulturne bilješke.*)

Reis-ul-ulema i »Merhamet«. Poznato je, da je inicijativom ovdašnjeg muslimanskog zanatlijskog udruženja osnovano društvo »Merhamet« za potpomaganje naše sirotinje. Svi odavno osjećamo potrebu, da se učini nešto, što bi ublažilo bijedu naše mnoge sirotinje; svi smo uvigjali potrebu i osjećali dužnost, da siromašnoj braći i sestrama pomognemo, da im pružimo prilike, da nešto zarade i zasluže, da uklonimo ili bar umanjimo prosjačenje našeg siromašnog svijeta, koje nas tako pred nama samim i pred drugim svijetom sramoti. S toga smo svi sa radošću pozdravili djelo naših svijesnih zanatlija i preporučili ga svim muslimanima bez razlike stranaka.

Megjutim se je ipak našlo individua, koji hoće da ometu ovo plemenito djelo, a što je najžalosnije pritom, našlo se je i takih, koji su ovu plemenitu zamisao i pot-hvat htjeli prikazati sa šerijatskog i vjerskog gledišta kao nedopustivu. Priča se, da je jedan od poznatijih alima javno u jednoj džamiji na vazu proti »Merhametu« govorio. Ovako izvrtačeno tumačenje vjere i šerijata ogorčilo je mnoge, te su se neki osnivači »Merhamet« društva obratili na novog reis-ul-ulemu Mehmed Džemaluddin ef. Čauševića i zamolili ga, da on pobije ono krivo tumačenje vjere i muslimanima preporučiti društvo. Gosp. Čaušević odazvao se je toj molbi i izdao izjavu, koju mi doslovce donosimo :

Pokažite megjusobno milosrgje, pa će vas Svevišnji obasuti sa svojom neizmjernom milošću!

Na više mjesta u Kur'anu, a i u hadisi-šerifu dokazuje se, da Islam i njegovi sljedbenici treba da budu na najvišem stepenu visine. Prema tome trebalo bi, da smo mi muslimani u ahlaku, trgovini, zanatima i megjusobnom pomaganju — u kratko: moralno i materijalno najbogatiji narod. Trebalo bi, da nema među nama onog, što bi moglo baciti ljagu na uzvišeni Islam. Jest, to bi sve trebalo, ali na žalost puno mahana imamo, koje bi na svaki način trebali istrijebiti, ako hoćemo, da dokažemo, da smo pripadnici uzvišene islamske vjere.

*) Prenesene iz „Vakta",

Megju vidljivim našim mahanama jedna je ta, što ne pazimo na našu sirotinju, što puštamo muslimansku fukaru, da se potuca svukud, da pod ocjenjuje ponos Islama.

Mi učimo, da svaka veličanstvenost pripada Bogu, pejgamberu i pravovjernim muminima. Mi znamo, da siromaštvo može dovesti do najgadnijih posljedica. Dakle, ako hoćemo izzet i ponos ehli imama da sačuvamo, ako želimo predusresti najvažnije posljedice siromaštva, moramo i dužni smo srediti pitanje fukare i spriječiti rezaljet, koji nam baca ljagu na naš uzvišeni Islam. Mi smo Ovo davno trebali učiniti, jer nam to nalaže naša vjera, ali eto i u ovom pitanju pretekli su nas drugi.

Svjesni muslimani u Sarajevu, shvaćajući svoju vjersku dužnost i položaj, koji ne dopušća, da se ovo pitanje i nadalje zabacuje sa: »nemelazum, eto neka prose«, osnovaše društvo po imenu »Merhamet« i zatražiše od mene, da ga preporučim braći muslimanima — Što evo i činim: Braćo muslimani! Neka vam je na srcu Merhamet, na jeziku Merhamet, a i kad se džepa dotaknete, sjetite se »Merhamet« društva, pomoću kojega ćemo — ako Bog da — otkloniti svaku neugodnost, što dolazi zbog siromaštva. — Irhamu . . . ve ahsinu . . .

Sarajevo, 11. rebi-ul-evela 1332

Hadim-ul-muslimin:

Mehmed **Džemaluddin.**

Mevlud na tuzlanskoj gimnaziji. Kako smo mogli doznati s pouzdane strane, pokrenuta je jedna lijepa i hvale vrijedna ideja megju srednjoškolskim nastavnicima u Tuzli, koja ide za tim da se uvede u naše škole proslava mevluda onako, kako to zaslužuje jedan znamenit čovjek, kao što je bio naš pejgamber Muhamed (a. s.) Ova je proslava vrlo nužna za nas i našu mladež, kojoj treba raskazati, šta je bio naš pejgamber (a. s.) i šta je učinio Islam na kulturno-prosvjetnom polju nekada, a kakovi su danas islamski narodi. Potrebna je i zato, da dozna naša mladost, kako je negda bio Islam slavan i kulturan, a kako ga danas posve drukčije tumače i iznose. Naša mladež nema ni pojma, šta je to m e v l u d i koje on imade značenje, pa joj to treba potanko razložiti.

Ovu plemenitu namisao naših tuzlanskih srednjoškolskih nastavnika valja da podupru pozvani faktori i da je nastoje prenijeti i na ostale naše škole, da i mi znademo, ko je bio naš pejgamber (a. s.) i koliko je učinio Islam za ljudstvo uopće.

Nadamo se, da će ovo lijepo nastojanje naših nastavnika uroditi plodom kod naše omladine i da će naći odobrenja i pomoći kod naših predstavnika, kao i to, da ni vlada ne će imati ništa protiv ove čisto vjersko-prosvjetne stvari opće muslimanske. Tim se više uzdamo, da će nam vlada izaći u susret, jer kad Srbi mogu slaviti u školi svoga sv Savu, zašto ne bi mogli muslimani to isto pravo i za se tražiti i dobiti?

Muslimanske zemljoradničke zadruge. Na jednoj sjednici vak.-mear. sabora iznio je direktor Arnautović jedan predlog, koji je vrijedan da se istakne i da se o njemu povede diskusija. Arnautović je tom prilikom

rekao: »Poznato je, da ostale konfesije u Bosni i Hercegovini imadu priličan broj zemljoradničkih zadruga, koje potpomaže i zemaljska vlada. Na žalost jedini mi muslimani nemamo gotovo nikako ovako jedne potrebne ustanove kao što su zemljoradničke zadruge. Naši su sugrađani radili mnogo na tome polju, zemaljska im je vlada davala potpore pa je i nama muslimanima za ovu svrhu ostavila neku svotu, koja se do sad nije još potrošila, jer je nijesmo imali gdje potrošiti. Ove godine podijeliće se za ove zemljoradničke zadruge veća svota iz zemaljskih sredstava pa će prema ključu i muslimani dobiti onaj dio, koji ih zapada. Molim vakuf.-mearifski sabor da me ovlasti, da mogu za ovu svotu otvoriti preko prvih ferija jedan kurs za muallime, gdje bi se uputili, kako se osnivaju zemljoradničke zadruge, kako se vodi u njima poslovanje i t. d.

Ovaj je predlog direktora Arnautovića primio vak. mearifski sabor i ovlastio ga, da osnuje ovaj kurs u Sarajevu.

Ne mislimo na ovom mjestu isticati korist i važnost koju igraju zemljoradničke zadruge u napredovanju narodne privrede, o tome je valjda svako osvjedočen. Hoćemo, da istaknemo jedino ovo: Intencija je narodnog predstavništva zemaljskog sabora, da što više podigne privredu u ovim zemljama, u tu su svrhu milijoni određeni i najveći dio poslova vodiće se preko zemljoradničkih zadruga. Bila bi grdna šteta, da u to vrijeme mi muslimani ne imadnemo ni jedne zemljoradničke zadruge; u vrijeme, kad će zemljoradničke zadruge razviti sve svoje djelovanje.

Dužnost je svih pozvanih, da o ovome ozbiljno promisle i da što prije počnu s osnivanjem ovih zadruga. Gdje se može, gdje ima spremna svijeta, da to radi, neka se odmah i počne.

Obavezatno pohaganje mektebi iptidaija. —

Na jednoj od prošlih sjednica vakuf.-mearifskog sabora usvojeni su u sporazumu sa ulema medžlisom propisi o obvezatnom pohaganju mektebi iptidaija za muslimansku djecu u Bosni i Hercegovini.

Muslimanski gimnazijski konvikt u Bihaću.

Vakufsko mearif. sabor, zaključio je da se udovolji jednoj prijekojoj potrebi i da se osnuje muslimanski gimnazijski konvikt u Bihaću. Kako su do sad gimnazijalci kubnirili o tome se je javno često puta govorilo.

Toj se je potrebi izašlo u susret od strane vakuf.-mearifskog sabora i po svoj prilici moraće se konvikt u Bihaću već na 1. marta ov. g. ustanoviti.

Braćo muslimani!

Naručujte, čitajte i širite:

„Muslimansku biblioteku“.